

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Куценко Сергій Володимирович

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ
ЗАСОБАМИ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ**

Монографія

Умань
ФОП Жовтий О. О.
2016

УДК 371.134:793.3
ББК 74.589.85:85.32
К 95

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 7 від 27 грудня 2016 р.)*

Рецензенти:

Устименко-Косоріч Олена Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового Інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Медвідь Тетяна Анатоліївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри хореографії Київського національного університету імені Бориса Грінченка;

Андрощук Людмила Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

К 95

Куценко С. В. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю: монографія / С. В. Куценко. – Умань : ФОП Жовтий О. О, 2016. – 226 с.

У монографії проаналізовано стан розробленості проблеми формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю. З'ясовано сутність і структуру творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії. Уточнено зміст ключових понять дослідження. Визначено критерії, показники і рівні сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю. Розроблено навчально-методичне забезпечення процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Монографія підготовлена для викладачів та студентів хореографічних відділень вищих навчальних закладів, керівників хореографічних колективів.

УДК 371.134:793.3
ББК 74.589.85:85.32

© Куценко С. В., 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ...	5
1.1. Формування творчого потенціалу як наукова проблема.....	5
1.2. Народно-сценічний танець як засіб формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.....	21
1.3. Організація дослідження та методика проведення дослідно- експериментальної роботи.....	34
1.4. Діагностика сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.....	43
Висновки до першого розділу.....	61
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ...	63
2.1. Цілеспрямована позитивна мотивація студентів на віру в свої творчі сили, необхідність у постійному розвитку власного творчого потенціалу.....	63
2.2. Забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів у процесі аудиторної роботи.....	72
2.3. Удосконалення змісту, форм і методів вивчення народного танцю у позааудиторній мистецько-хореографічній діяльності.....	87
Висновки до другого розділу.....	98
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ...	99
3.1. Експериментальна перевірка педагогічних умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.....	99
3.2. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.....	118
Висновки до третього розділу.....	137
ВИСНОВКИ.....	138
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	141
ДОДАТКИ.....	158

Передмова

У зв'язку з реформуванням вищої освіти гостро постає необхідність оптимізації освітнього простору. Провідну роль у цьому процесі, безумовно, відіграє педагог. Саме тому у багатьох наукових дослідженнях робиться спроба виокремити оптимальний набір характеристик, що дозволяють учителю бути успішним у сучасному нестабільному освітньому середовищі. Однією з провідних характеристик, необхідних педагогу, є творчість. На сучасному етапі розвитку суспільства стає пріоритетним спрямування вищої освіти на формування творчої особистості майбутнього педагога-хореографа. Адже саме вчитель-творець здатний забезпечити максимальну реалізацію креативних потенцій молодого покоління.

Проблема формування творчого потенціалу особистості знайшла широке обґрунтування в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті, Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та ін.

Модернізація освіти диктує нові вимоги до особистості педагога як ключової фігури у її сфері. Формування у студентської молоді творчого потенціалу, світобачення, орієнтованого на творчість, – одне із найважливіших завдань педагогічної науки. Стан реформації хореографічної освіти пробуджує все більший інтерес до підвищення якості процесу підготовки майбутніх учителів танцю. Формування творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя хореографії є одним із найактуальніших завдань сучасної мистецької освіти, яка в нинішній час перебуває на етапі глобальних перетворень у системі вищої освіти України.

У зв'язку з актуальністю цієї проблеми постає об'єктивна необхідність формування творчого потенціалу студентів-хореографів, які навчаються у вищих навчальних закладах України. Тому перед педагогічною вищою школою стоїть завдання пошуку ефективних засобів поєднання високої професійної підготовки з формуванням творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії. Потужним вектором діяльності для формування творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя хореографії є мистецтво народно-сценічного танцю як специфічна форма відображення та узагальнення дійсності в художніх образах.

У дослідженнях сучасних учених велика увага приділяється осмисленню сутності і змісту творчості (К. Абульханова-Славська [4], Г. Канов [96], В. Клименко [104], А. Лук [142], А. Мелік-Пашаєв [153], А. Матейко [150], А. Менегетті [155], В. Ніколко [167], Я. Пономарьов [186], В. Рибалко [191; 192], В. Роменець [197], Б. Теплов [229], О. Туриніна [237], А. Шумілін [254] та ін.); творчому потенціалу особистості (Б. Ананьєв [5; 6], В. Андрєєв [8], З. Байгільдіна [15], В. Барко [18], В. Богута [32], М. Лазарєв [135], А. Лукановська [143], Р. Серьожникова [203], О. Чаплигін [246], Е. Яковлева [256] та ін.); розвитку особистості в творчій діяльності (Ю. Кулюткін [120; 121], О. Матюшкін, Л. Путляєва, А. Соколов [152],

В. Шубинський [253] та ін.); підготовці вчителя до творчої професійної діяльності (Ю. Азаров [1], Л. Андрощук [9; 10], О. Бялик [105], І. Зязюн [87; 88; 184], В. Кан-Калік [95], О. Коберник [105], Л. Москальова [162], М. Нікандров [95], Д. Пащенко [181], О. Пехота [184], В. Риндак [193; 194]); формуванню творчого потенціалу майбутнього педагога в процесі вивчення мистецьких дисциплін (В. Воєводін [52], Г. Гладишев [61], О. Музика [86], О. Олексюк [175], В. Орлов [176], О. Отич [177], Г. Падалка [178; 179], О. Рудницька [159; 199], О. Шамріна [249] та ін.).

Аналіз наукових праць (О. Бойко [35], Т. Благова [25; 26], О. Бурля [40; 41], І. Герц [59], І. Гутник [72], С. Забрєдовський [78], Г. Ніколаї [159; 166], Т. Саєнко [202], О. Таранцева [226], П. Фриз [242], Т. Чурпіта [248] та ін.) доводить, що вирішальну роль у підготовці вчителя хореографії відіграє цілеспрямований процес максимальної реалізації творчих потенцій особистості студента, який можливий за умови формування творчого потенціалу майбутнього педагога у вищому навчальному закладі.

Варто підкреслити, що при всій увазі психолого-педагогічних досліджень до творчого потенціалу особистості, її розвитку у творчій діяльності, підготовки майбутнього вчителя до творчої професійної діяльності, до спектру проблем розвитку хореографічного мистецтва, все ж залишається осторонь проблема формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Актуальність теми монографічного дослідження зумовлена суперечностями, які потребують вирішення, зокрема, між:

- соціальним запитом на підготовку творчого педагога та традиційною репродуктивною системою професійної підготовки;
- виховним потенціалом народно-сценічного танцю та відсутністю науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо його використання у формуванні творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії;
- метою і завданнями інноваційної системи мистецької освіти та традиційними методиками викладання дисципліни «Теорія і методика народно-сценічного танцю».

Мета дослідження – на основі теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми і вивчення виховної практики вищих навчальних закладів визначити та експериментально перевірити педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ

1.1. Формування творчого потенціалу як наукова проблема

На початку третього тисячоліття, у зв'язку з переходом у постіндустріальну фазу розвитку нашого суспільства, актуальним є творчий розвиток особистості. У теорії і практиці педагогіки та психології проблема творчості набула всебічного наукового дослідження та виділяється як відносно самостійна, багатоаспектна та одна з визначальних у сфері самопізнання людини. Проблема творчої активності людини по-справжньому є сучасною та актуальною, адже інтенсивно зростає значення продуктивної, творчої діяльності. Таким чином, головним завданням на сучасному етапі розвитку суспільства постає формування творчої особистості, здатної нетрадиційними шляхами вирішувати поставлені завдання.

У процесі дослідження творчих можливостей особистості розділяємо думку Б. Ананьєва, що резерви і ресурси людського розвитку, його істинних потенціалів украй недостатньо використовуються суспільством [5, с. 369].

Досліджуючи творчий потенціал як наукову проблему, вважаємо за доцільне звернутися до аналізу таких понять, як «творчість», «потенціал», «творчий потенціал», «творча особистість», «творча діяльність».

Вивченням природи творчості займалися чимало як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Актуалізація творчих можливостей особистості в різні історичні періоди була об'єктом розгляду філософії, психології, педагогіки.

Філософська теорія творчості досліджувалася широким загалом учених задовго до її психологічного тлумачення. Як сутність буття, ідеальний першообраз усіх речей, джерело їх смислу і життя розглядали творчість у добу античних часів (Аристотель, Ксенофонт, Платон, Сократ). Мислителі середньовіччя визнавали творчість властивістю Бога, божественним творінням (Ф. Аквінський, А. Блаженний), де бути творцем означало мати «божий дар». Часи Відродження характеризувалися творчим переосмисленням культури античності і середньовіччя. Відомі філософи епохи Відродження заміняли критерій правдоподібності твору мистецтва критеріями краси і досконалості (Ф. Бекон, Дж. Бруно, Л. да Вінчі, Г. Галілей), розглядали творчість у сутності споглядання світу через художню діяльність. Ґрунтовного осмислення проблема сутності творчості набула у дослідженнях німецької класичної філософії (Ф. Гегель, І. Кант, Л. Фейєрбах, Ф. Шеллінґ), основою яких є розумовий акт, створення творчого продукту через свободу.

Велику увагу феномену творчості приділяли представники релігійної філософії, утверджуючи ідею про людину як творця, яка є союзником Бога в